

УДК 343.121.4

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2022.18.34>

Ємельянов Р.О.

*викладач кафедри організації досудового розслідування факультету № 1
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ*

ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ ПОТЕРПІЛОГО (ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ) В СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Діяльність адвоката-представника потерпілого на окремих стадіях процесу, слід розглянути, акцентуючи увагу на тих моментах, які на сьогоднішній день є проблемними як у теорії, так і у практиці кримінального судочинства, залишаючи без детального висвітлення питання, неодноразово піддані аналізу іншими авторами і які не носять дискусійного характеру.

Участь представника-адвоката потерпілого у досудовому розслідуванні є формою надання кваліфікованої правової допомоги жертві кримінального правопорушення (ст. 58 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України) з відстоювання її прав і законних інтересів. Разом з тим, конституційний термін «правова допомога» (ст. 59 Основного Закону) у КПК України 2012 року залишився невизначеним, хоч правова допомога може знаходити свій вираз у різних діях: надання консультацій та роз'яснень з юридичних питань; надання усних і письмових довідок щодо діючого законодавства; складанні заяв, скарг та інших документів правового характеру; посвідченні копій відповідних документів; здійсненні представництва інтересів фізичних осіб у державних органах, в тім числі й інтересів потерпілих та інших учасників кримінальних проваджень тощо [1, с. 148].

Таким чином, кримінальний процесуальний інститут представництва дозволяє потерпілому відстоювати свої права і законні інтереси у кримінальному провадженні як особисто, так і через вільно обраного ним на власний розсуд представника-адвоката

з поміж професійного адвокатського корпусу України, який може надавати йому ефективну правову допомогу [2, с. 163-169].

Згідно ч. 1 ст. 55 КПК України потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди. У ч. 3 ст. 55 КПК України передбачено, що потерпілим є також особа, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода і у зв'язку з цим вона після початку кримінального провадження подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого. У ч. 6 ст. 55 КПК України зазначено, що якщо внаслідок кримінального правопорушення настала смерть особи або особа перебуває у стані, який унеможливило подання нею відповідної заяви, положення частин першої – третьої цієї статті поширюються на близьких родичів чи членів сім'ї такої особи. Потерпілим визнається одна особа з числа близьких родичів чи членів сім'ї, яка подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого, а за відповідним клопотанням – потерпілими може бути визнано кілька осіб [3].

Отже, для набуття процесуального статусу потерпілого необхідною умовою, законодавцем визначено завдання особі моральної, фізичної або майнової шкоди. Що стосується визначення самої особи, то потерпілим може бути не лише та особа, якій безпосередньо завдано визначених видів шкоди, а й близькі

родичі та члені її сім'ї. Крім того, потерпілий не обов'язково може бути заявником (заявником є фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і не є потерпілим ст. 60 КПК України) [3].

Набуття процесуального статусу потерпілого відбувається лише за згодою такої особи, тобто, якщо особа подає заяву про учинення щодо неї кримінального правопорушення або залучення до її як потерпілого, то вона автоматично набуває відповідного статусу і спеціальних процесуальних рішень уповноважених осіб для цього не потрібно. А якщо особа не подає згаданих заяв, тобто не визнає, що кримінальним правопорушенням їй завдано шкоду і тим самим не висловлює згоди брати участь у кримінальному провадженні як потерпілий, то набуття відповідного статусу не можливе без її письмової згоди. Ця особа може перебувати у статусі свідка [4].

Основними функціями адвоката-представника потерпілого під час досудового розслідування є консультативна (роз'яснення його прав та обов'язків); захисна (захист прав та інтересів); забезпечувальна (забезпечення дотримання прав); запобіжна (запобігання кримінальному переслідуванню та тиску на свого клієнта збоку правоохоронних органів).

Щодо консультативної функції, то завданням адвоката як представника потерпілого у кримінальному провадженні є забезпечення реалізації прав і обов'язків потерпілого [5]. У ч. 4 ст. 58 КПК України зазначено, що представник користується процесуальними правами потерпілого, інтереси якого він представляє, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо потерпілим і не може бути доручена представнику.

Що стосується реалізації обов'язків потерпілого, які визначені у ст. 57 КПК України, то діяльність адвоката як представника потерпілого має бути спрямована на забезпечення їх виконання потерпілим цих обов'язків, а саме:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття – завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття; 2) не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення; 3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю.

Отже, діяльність адвоката в досудовій стадії кримінального провадження спрямована на забезпечення реалізації прав потерпілого, які виникають у нього з моменту набуття відповідного процесуального статусу, а зміст діяльності становлять передбачені законом дії із застосуванням процесуальних засобів, що включають: допомогу із поданням заяви про кримінальне правопорушення, ініціювання, участі у проведенні слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, оцінка їх законності та доцільності, поновлення порушених прав потерпілого, відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням.

При цьому завдання адвоката полягає не лише у забезпеченні законності проведення досудового розслідування, а й спрямована на забезпечення такого порядку та організації розслідування, що враховує інтереси потерпілого.

Процесуальне право потерпілого мати представника виникає з моменту подання заяви про вчинення кримінального правопорушення або заяви про залучення особи до кримінального провадження як потерпілого. Водночас, з практики діяльності органів досудового розслідування встановлено, що головними прогалинами кримінального процесуального законодавства є: недоліки правової регламентації: положень про забезпечення прав і законних інтересів потерпілого у ст. 2, 7 КПК України; визначення випадків, коли участь представника потерпілого є обов'язковою; можливості залучення представника потерпілого за рахунок державних коштів; повноважень та процесуального статусу адво-

ката як представника потерпілого, а також відсутність чіткого визначення моменту вступу адвоката-представника потерпілого до кримінального провадження (розпочинаючи зі стадії досудового розслідування; ознайомлення потерпілого і його представника з матеріалами кримінального провадження).

У зв'язку із практичною одноставністю дослідників з цього питання, в юридичній літературі в основному розроблялася інша проблема, а саме – в якій формі повинен бути оформлений допуск слідчим адвоката-представника потерпілого до участі у кримінальному провадженні. Тут єдиної позиції вироблено не було, відтак А. М. Бірюкова та багато інших процесуалістів наполягають, що слідчий повинен виносити окрему постанову про допуск адвоката, так само як і іншої особи, в якості представника потерпілого [6, с. 130-132]. Не менш значна частина авторів вважає, що для допуску адвоката-представника потерпілого до участі у провадженні необхідно та достатньо залучення слідчим ордеру юридичної консультації до матеріалів провадження.

У свою чергу, вважаємо, що слідчий або суд взагалі не повинні вирішувати питання про допуск або про відмову допуску адвоката до участі. Позаяк, державні органи не мають права перешкодити потерпілому в реалізації його права брати участь у процесі через вибраного ним представника. Інше рішення питання не виключає можливих зловживань із боку цих органів шляхом необґрунтованого усунення представника від участі у кримінальному провадженні. Звичайно, в цьому випадку представник може оскаржити необґрунтовану відмову у допуску, але доки така скарга розглядатиметься, можуть бути втрачені істотні процесуальні можливості вплинути на хід провадження. Тому вважаємо, що адвокат повинен набувати процесуального статусу представника потерпілого з моменту пред'явлення ним слідчому або суду свого повноваження – ордеру юридичної консультації, тобто повинен діяти повідомлений, а не

дозволений порядок вступу адвоката у кримінальне провадження.

Таким чином, адвокат повинен набувати процесуальний статус представника потерпілого з моменту пред'явлення слідчому або суду підтвердження свого повноваження згідно ст. 50, 58 КПК України, оскільки державні органи не мають права перешкоджати потерпілому в реалізації його права брати участь в процесі через вибраного ним представника.

Типові порушення прав потерпілих пов'язані з прийманням і реєстрацією заяв про кримінальні правопорушення (зволікання з реєстрацією; порушення порядку розгляду відповідно Закону України «Про звернення громадян» (1996 р.), невірна кваліфікація кримінального правопорушення тощо) (64 %); дотриманням прав потерпілих, інформуванням про процесуальні рішення, перебіг і результати досудового розслідування (57 %); визнанням потерпілими (43 %).

У зв'язку з цим та з метою правової регламентації процесуального порядку надання потерпілому інформації щодо повідомлення про підозру, запропоновано доповнити ч. 2 ст. 278 КПК України такого змісту: «2. *Письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання. Копія письмового повідомлення про підозру надається потерпілому, його представнику в строк не більше трьох діб від дня його складення слідчим або прокурором*».

Положення, що відображають проблеми участі потерпілого у кримінальному провадженні містяться у Рекомендації № R (85) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо положення потерпілого в рамках кримінального права і кримінального процесу. Так, у згаданому документі, серед іншого, зазначено, що:

враховуючи, що цілі систем кримінального правосуддя традиційно формувалися з точки зору норм, які передусім стосуються відносин між державою і правопорушником;

враховуючи, що внаслідок цього функціонування такої системи може ускладнювати, а не полегшувати проблеми потерпілого;

враховуючи, що рівною мірою також необхідно зміцнити довіру потерпілого до кримінального правосуддя і схилити його до співробітництва, особливо в якості свідка;

враховуючи, що в цих цілях в рамках системи кримінального правосуддя необхідно приділяти більше уваги завданій потерпілому фізичній, психологічній, матеріальній і соціальній шкоді та розглядати заходи, які в цьому зв'язку є доцільними для задоволення його потреб;

враховуючи, що здійснювані з цією метою заходи не обов'язково мають суперечити іншим цілям кримінального права і процесу, наприклад таким, як зміцнення соціальних норм і реабілітація правопорушників, а можуть по суті сприяти їхньому досягненню і насамкінець примиренню між потерпілим і правопорушником;

враховуючи, що слід приділяти більше уваги потребам потерпілого на всіх етапах кримінального процесу;

беручи до уваги Європейську конвенцію щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів, рекомендує урядам держав-членів переглянути їхні законодавства і практику згідно з наступними керівними принципами [7]. Що стосується цих принципів, то деякі з них враховано в національному законодавстві. Зокрема, інформування поліцією потерпілого про можливості отримання підтримки, практичної та правової допомоги, компенсації від правопорушника і компенсації від держави, отримання інформації про результати поліцейського розслідування та ін.

Однією з найважливіших форм участі адвоката-представника потерпілого у доказуванні на стадії досудового розслідування, разом із заявленим клопотанням і представленням доказів, є його участь у процесуальних діях. Згідно ч. 1 ст. 223 КПК України слідчі (розшукові) дії – допит, слідчий експеримент, освідування, призначення експертизи та ін.,

є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні [8]. Законний представник зобов'язаний бути присутнім при виконанні слідчим чи прокурором будь-якої процесуальної дії з участю неповнолітнього, недієздатного або обмежено дієздатного потерпілого. Це важлива і обов'язкова складова забезпечення прав і законних інтересів для жертв кримінальних правопорушень даної категорії фізичних осіб. У разі, якщо дії чи інтереси законного представника суперечать інтересам неповнолітнього, недієздатного чи обмежено дієздатного потерпілого, якого він представляє, то за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді такий законний представник замінюється іншим законним представником (ч. 3 ст. 227 КПК України).

Адвокат, залучений потерпілим до проведення процесуальних дій, на відміну від захисника підозрюваного чи обвинуваченого, як правило, надає разові послуги та поверхнево володіє інформацією про обставини вчинення кримінального правопорушення. Відповідно початковий етап з надання професійної правничої допомоги потерпілому передбачає процес ознайомлення із матеріалами кримінального провадження. Для «тимчасового» адвоката ознайомлення з матеріалами кримінального провадження має вагоме значення, оскільки по-перше: дає можливість більш детально ознайомитись із усіма обставинами кримінального провадження, а по-друге: формує власну тактику (стратегію) надання правової допомоги.

З метою реалізації обраної стратегії адвокат обирає конкретну тактику. Спираючись на думку В. О. Попелюшка, під тактикою адвоката можна розглядати розроблені наукою та напрацьовані практикою способи діяльності у справі з метою найбільш вмілого їх використання для ефективного представництва прав та законних інтересів [9].

Під процесуальною тактикою також розуміють систему прийомів та засобів діяльності

зацікавленої особи, використання яких забезпечує найбільш ефективно втілення обраної стратегії під час розгляду кримінального провадження в суді. Тактика забезпечення правової допомоги адвокатом трактується Н. В. Хмелевською як дефініція методів, засобів, правової лінії адвоката щодо надання чітко окресленої правової допомоги клієнту на порівняно нетривалій період, підпорядкованих стратегії забезпечення правової допомоги для досягнення головної мети й завдань стратегії, що найбільше відповідають конкретним обставинам у даний момент і забезпечують стратегічний успіх [10, с. 11].

Обираючи ту чи іншу тактику консультування адвокат має на меті реалізувати основну ціль – надати консультацію найбільш повно та якісно. Безперечно, інформація щодо провадження не буде повною без адвокатського опрацювання документів, що мають значення у такому. Деякі з таких документів клієнт сам може надати адвокату. Проте, якщо це неможливо, адвокат може використати інструмент адвокатського запиту.

Звертає на себе увагу, що ні в ч. 4 ст. 58 КПК України, ні в ст. 59 КПК України, ні в інших статтях КПК України не наводиться переліку процесуальних прав, реалізація яких здійснюється винятково самим потерпілим і не може доручатися як його законному представнику, так і представнику-адвокату.

Відповідно до ст. 24 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатський запит – це письмове звернення адвоката до органу державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту [11].

Отримані адвокатом у процесі підготовки до формування правової позиції у кримінальному провадженні документи є не лише носіями відомостей про юридичний факт, але і самі являють собою юридичний факт. Тому

у випадку, якщо адвокат отримав лише копію документа, потрібно з'ясувати, де знаходиться його оригінал, а також про можливість його отримання для верифікації. Оцінювати зміст документа адвокат повинен виходячи з комплексу фактичних обставин, що йому відомі, а також з результатів проведення процесуальних дій.

Загалом, з метою підвищення ефективності правової допомоги потерпілому є необхідність наділити його представника-адвоката такими правами: самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертиз; знайомитися з результатами експертиз, проведених на договірній основі зі стороною захисту; отримувати копії письмових повідомлень слідчого, прокурора про підозру, про зміну раніше повідомленої підозри чи повідомлення про нову підозру. Якщо представник-адвокат користується процесуальними правами потерпілого, інтереси якого він представляє (ч. 4 ст. 58 КПК України), то він в обов'язковому порядку мав бути вказаним: у ч. 1 ст. 221 КПК України (щодо ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення), ч. 6 ст. 223 КПК України (щодо заявлення клопотань про проведення певної слідчої (розшукової) дії); ч. 5 ст. 284 КПК України (щодо надіслання копії постанови про закриття кримінального провадження); ч. 3 ст. 286 КПК України (щодо ознайомлення з клопотанням прокурора про звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності); ч. 7 ст. 290 КПК України (щодо надання доступу до матеріалів досудового розслідування при відкритті їх іншій стороні) тощо [12].

На практиці потерпілий зазвичай має можливість ознайомитись зі змістом повідомлення про підозру, обвинувальним актом та іншими даними та відомостями тільки в порядку ознайомлення з матеріалами кримінального провадження (п. 11 ч. 1 ст. 56 та ч. 7, 9, 10 ст. 290 КПК України), що відбувається по закінченню досудового розслідування. Проте, на цей момент вже сформовано дока-

зову базу, проведено процесуальні дії. Тобто потерпілий фактично позбавлений можливості брати активну участь у кримінальному провадженні з метою забезпечення своїх прав і законних інтересів. Особливо це стосується клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та реєстру матеріалів досудового розслідування.

Проте ні прокурор, ні слідчий не знайомлять представника-адвоката потерпілого з матеріалами закритого кримінального провадження. Відповідно до ч. 1 ст. 221 КПК України потерпілий (а не його представник-адвокат) має право знайомитися з матеріалами досудового розслідування у будь-який час, але лише «до завершення розслідування». Разом з тим, для представника-адвоката потерпілого підстави і мотиви закриття кримінального провадження мають важливе значення. Ознайомлення його з матеріалами закритого кримінального провадження було б гарантією для аргументованого оскарження такого рішення, але цієї гарантії діючий КПК України (ст. 284) не передбачає, що є суттєвою його прогалиною.

Отже, у підсумку зазначимо, що процесуальне право потерпілого мати представника виникає з моменту подання заяви про вчинення кримінального правопорушення або заяви про залучення особи до кримінального провадження як потерпілого. Водночас, з практики діяльності органів досудового розслідування встановлено, що головними прогалинами кримінального процесуального законодавства є: недоліки правової регламентації: положень про забезпечення прав і законних інтересів потерпілого у ст. 2, 7 КПК України; визначення випадків, коли участь представника потерпілого є обов'язковою; можливості залучення представника потерпілого за рахунок державних коштів; повноважень та процесуального статусу адвоката як представника потерпілого, а також відсутність чіткого визначення моменту вступу адвоката-представника потерпілого до кримінального провадження (розпочинаючи зі стадії досудового

розслідування; ознайомлення потерпілого і його представника з матеріалами кримінального провадження. У зв'язку з цим, адвокат повинен набувати процесуальний статус представника потерпілого з моменту пред'явлення слідчому або суду підтвердження свого повноваження – ордера юридичної консультації або угоди, оскільки державні органи не мають права перешкоджати потерпілому в реалізації його права брати участь в процесі через вибраного ним представника.

У разі участі адвоката як представника потерпілого процесуальна активність такої сторони обвинувачення зростає: робота з доказами, подання клопотань, скарг, відводів, що зумовлює уповноважених органів досудового розслідування (слідчий, прокурор, слідчий суддя) законно реагувати на такі ініціативи.

Представництво інтересів потерпілого (фізичної особи) в стадії досудового розслідування характеризується тим, що інформація, отримана від представника не підлягає розголошенню, на неї не поширюються строки давності та з даних відомостей адвокат не може бути допитаний як свідок, а також необхідністю законодавчого вирішення питання про участь представника потерпілого у процесуальних діях (допит, обшук, слідчий експеримент, отримання зразків для експертизи тощо), що проводяться за його клопотанням або за клопотанням потерпілого в тому випадку, якщо представник на цьому наполягає. Діяльність адвоката як представника потерпілого в досудовій стадії кримінального провадження спрямована на забезпечення реалізації прав потерпілого, які виникають у нього з моменту набуття відповідного процесуального статусу, а зміст діяльності становлять передбачені законом дії із застосуванням процесуальних засобів, що включають: надання консультацій (роз'ясненні прав, обов'язків, відповідальності тощо); забезпечення законності під час проведення процесуальних дій (контроль за дотриманням законодавства з боку працівників уповноважених на досудове розслідування кримінальних пра-

вопорушень; дотримання процедури проведення встановленої КПК України, а зміст протоколу відповідав вимогам ст. 104

КПК України); нагляд за дотриманням процесуальних прав; забезпечення безпеки для життя і здоров'я.

Анотація

У статті встановлено, що основними функціями адвоката-представника потерпілого під час досудового розслідування є консультативна (роз'яснення його прав та обов'язків); захисна (захист прав та інтересів); забезпечувальна (забезпечення дотримання прав); запобіжна (запобігання кримінальному переслідуванню та тиску на свого клієнта з боку правоохоронних органів). Запропоновані напрями діяльності адвоката в досудовій стадії кримінального провадження щодо забезпечення реалізації прав потерпілого, які виникають у нього з моменту набуття відповідного процесуального статусу, а зміст діяльності становлять передбачені законом дії із застосуванням процесуальних засобів, що включають: допомогу із поданням заяви про кримінальне правопорушення, ініціювання, участі у проведенні слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, оцінка їх законності та доцільності, поновлення порушених прав потерпілого, відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням.

Діяльність адвоката як представника потерпілого в досудовій стадії кримінального провадження спрямована на забезпечення реалізації прав потерпілого, які виникають у нього з моменту набуття відповідного процесуального статусу, а зміст діяльності становлять передбачені законом дії із застосуванням процесуальних засобів, що включають: надання консультацій (роз'ясненні прав, обов'язків, відповідальності тощо); забезпечення законності під час проведення процесуальних дій (контроль за дотриманням законодавства з боку працівників уповноважених на досудове розслідування кримінальних правопорушень; дотримання процедури проведення встановленої Кримінальним процесуальним кодексом України, а зміст протоколу відповідав кримінальним процесуальним вимогам; нагляд за дотриманням процесуальних прав; забезпечення безпеки для життя і здоров'я.

Ключові слова: адвокат, представник потерпілого, кримінально-процесуальна діяльність, розслідування, надання правової допомоги.

Yemelianov R.O. Representation of the interests of the victim (individual) is in progress pre-trial investigation

The article establishes that the main functions of the lawyer-representative of the victim during the pre-trial investigation are advisory (clarification of his rights and obligations); protective (protection of rights and interests); security (ensuring compliance with rights); preventive (prevention of criminal prosecution and pressure on one's client from the side of law enforcement agencies). The proposed areas of activity of a lawyer in the pre-trial stage of criminal proceedings regarding ensuring the realization of the rights of the victim, which arise from the moment of acquisition of the relevant procedural status, and the content of the activity is the actions prescribed by law with the use of procedural means, which include: assistance with filing a statement about a criminal offense, initiating , participation in investigative (search) and other procedural actions, assessment of their legality and expediency, restoration of violated rights of the victim, compensation for damage caused by a criminal offense.

The activity of a lawyer as a representative of the victim in the pre-trial stage of criminal proceedings is aimed at ensuring the realization of the rights of the victim, which arise from the moment of acquisition of the relevant procedural status, and the content of the activity is the actions prescribed by law with the use of procedural means, which include: providing consultations (clarification of rights

, duties, responsibilities, etc.); ensuring legality during procedural actions (control over compliance with legislation by employees authorized to pre-trial investigation of criminal offenses; compliance with the procedure established by the Criminal Procedural Code of Ukraine, and the content of the protocol met criminal procedural requirements; supervision of compliance with procedural rights; ensuring safety for life and health.

The procedural right of the victim to have a representative arises from the moment of filing a statement about the commission of a criminal offense or a statement about involving a person in criminal proceedings as a victim. At the same time, from the practice of pretrial investigation bodies, it was established that the main gaps in criminal procedural legislation are: deficiencies in legal regulation: provisions on ensuring the rights and legitimate interests of the victim in Art. 2, 7 of the CCP of Ukraine; determination of cases when the participation of the victim's representative is mandatory; the possibility of attracting a representative of the victim at the expense of state funds; powers and procedural status of the lawyer as a representative of the victim, as well as the absence of a clear definition of the moment of entry of the lawyer-representative of the victim into the criminal proceedings (starting from the pre-trial investigation stage; familiarization of the victim and his representative with the materials of the criminal proceedings. In this regard, the lawyer must acquire the procedural status of the victim's representative from the moment of presentation to the investigator or the court of confirmation of his authority - a warrant for legal consultation or an agreement, since state bodies have no right to prevent the victim from exercising his right to participate in the process through the representative he has chosen.

In the case of the participation of a lawyer as a representative of the victim, the procedural activity of this side of the prosecution increases: work with evidence, submission of motions, complaints, objections, which forces the authorized bodies of the pre-trial investigation (investigator, prosecutor, investigating judge) to respond legally to such initiatives.

Key words: lawyer, representative of the victim, criminal procedural activity, investigation, provision of legal assistance.

Список використаних джерел:

1. Опришко І. В. Коментар Конституції України: коментар до ст. 59. Київ : Кондор, 1996. 248 с.
2. Кавун Д. Ю. Представник-адвокат потерпілого (фізичної особи) у досудовому розслідуванні. *Вісник ХНУім. В. Н. Каразіна*. Серія: Право. 2016. Вип. 22. С. 206–209.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13 квіт. 2012 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Дубівка І. В. Діяльність адвоката в стадії досудового розслідування : автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2017. 233 с.
5. Дубівка І. В. Актуальні проблеми діяльності адвоката у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Северодонецьк, 23 груд. 2016 р.). Северодонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. 2017. С. 113–115.
6. Бірюкова А. М. Забезпечення адвокатурою конституційного права на захист у кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2010. 20 с.
7. Рекомендація № R (85) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо положення потерпілого в рамках кримінального права і кримінального процесу Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 387 засіданні заступників міністрів 28 червня 1985 року. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_127

8. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Київ: Алерта, 2014. 768 с.
9. Попелюшко В. О. Стратегія і тактика захисту в судовому розгляді справи. *Вісник академії адвокатури*. 2012. Вип. 12. С. 96-98.
10. Хмелевська Н. В. Теоретичні й нормативно-прикладні основи забезпечення правової допомоги адвокатом в Україні. автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.10. Київ, 2013. 19 с.
11. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України 05 липня 2012 р. № 5076-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
12. Кавун Д. Ю. Кримінальний процесуальний механізм забезпечення прав потерпілого (фізичної особи) у досудовому розслідуванні : дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2017. 214 с.